

*Nenad Marelić
Tomica Rešetar
Tomislav Đurković*

Originalni znanstveni rad

RAZLIKE U MOTORIČKIM I MORFOLOŠKIM MJERAMA ODBOJKAŠA POČETNE POSTAVE I REZERVI

1. UVOD I PROBLEM

Opće je poznato da zbog odbojkaških pravila od iznimne važnosti je balans u ekipi između pojedinih igračkih uloga, jer igrači se moraju rotirati u smjeru kazaljke na satu po odbojkaškom polju. To znači da se igrači istih funkcija trebaju postaviti nasuprotno, odnosno kada igrač određene igračke uloge dođe u stražnju zonu u isto vrijeme nasuprotni igrač dolazi u rotaciji na mrežu. Tako da u svakoj ekipi imamo po dva smečera tzv. *primača napadača*, dva *centralna igrača* i dva *dizača* ili (*u sustavu 5-1*) *dizača* i njemu nasuprotnog *dijagonalnog smečera*. Jednako tako svaka ekipa ima i sličan odnos rasporeda prema igračkim ulogama među rezervnim igračima. Kako je bitno imati balans u svakoj od šest rotacija u igri, tako je bitno i imati balans između igrača Startera u igri i igrača Rezervi. Ovaj problem posebno je naglašen na turnirskim natjecanjima. Kako se u ovom radu upravo radi o početku priprema reprezentacija za jedno takvo turnirsko natjecanje, zanimljivo je usporediti rezultate morfoloških i motoričkih testova dviju skupina reprezentativaca. Disbalans između tih skupina neminovno bi mogao utjecati i na disbalans unutar igračkih rotacija, naravno ukoliko rezervni igrači nisu dovoljno kvalitetni kao igrači početne postave što je i intencija ovog rada (ne ulazeći u “prostor” odbojkaške tehnike, taktike, iskustva, statusa u ekipi i sl.).

2. METODE RADA

2.1. Uzorak ispitanika

Istraživanje je provedeno na vrhunskim i perspektivnim odbojkašima u svrhu inicijalnog testiranja i prikupljanja informacija trenerima muških juniorskih i seniorskih reprezentacija za predstojeće europsko prvenstvo. U svrhu analize korišteni su dobiveni rezultati dvadeset i četiri ispitanika ($n = 24$). Svi ispitanici bili su zdravi, a pristupili su mjerenjima na osnovi poziva selektora muških odbojkaških reprezentacije Hrvatske. Testiranje je provedeno na Kineziološkom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu u razdoblju završetka klupske natjecateljske sezone (drugo prijelazno razdoblje makrociklusa natjecanja).

2.2. Uzorak varijabli

U svrhu razlikovanja dviju skupina odbojkaša odabrani su rezultati provedenih antropometrijskih karakteristika i motoričko-funkcionalnih testova za koje se smatralo da su zanimljivi u diferenciranju razlika igrača početne postave i rezervi (Janković, V., B. R. Matković, i N. Marelić 1997). U obradi podataka, u svrhu diferenciranja dviju skupina odbojkaša, korištene su tri antropometrijske mjere: visina, masa i postotak masnog tkiva, a odabrani motorički testovi trebali su utvrditi razinu:

- a) eksplozivne snage nogu tipa skočnosti

Ergo-jump1 ili skok iz statičkog položaja (“squat jump”). “Odbojkaš u početnoj poziciji stoji na tenziometrijskoj platformi u polučučnju (noge savijene pod 90°), podbočen je rukama na kukovima i izvodi skok u vis bez prethodne pripreme. U takvom skoku nema doprinosa energije elasticiteta, Svaki centimetar više skok u ovom testu znači bitno veću brzinu pokreta, koja je prijeko potreban u vrhunskoj odbojci.”

Ergo-jump2 ili skok s pripremom (counter movement jump). Test se izvodi tako da odbojkaš podbočenih ruku i pruženih nogu ide u čučanj (noge savijene pod 90°) i zatim se odražava u vis (učinak opruge). Na taj se način osigurava određena količina potencijalne energije elasticiteta nastale za vrijeme ekscentrične aktivnosti i koristi se, barem njezin dio, za vrijeme kasnije pozitivne aktivnosti. Odličan rezultat za vrhunske odbojkaše iznosi 42 cm i više.

Ergo-jump3 ili test reaktivnosti. Odbojkaš u početnoj poziciji stoji na tenziometrijskoj platformi u paralelnom i visokom stavu, s rukama na kukovima. “Test se izvodi tako da odbojkaš uzastopno izvede pet skokova bez savijanja koljena (eksplozivna snaga mišića potkoljenica i stopala). Tim se testom mjeri startna brzina i brzina zaustavljanja, što je ključno za pravodobnost izvođenja pokreta.” (Janković, V., R. B. Matković i N. Marelić 1996.).

- b) eksplozivnu snagu ruku i ramenog pojasa tipa bacanja

Bml3 (ispitanik baca medicinku od 3 kg iz ležećeg položaja samo pokretom ruku bez podizanja glave i trupa s podloge)

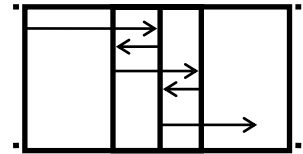
- c) eksplozivnu snagu tipa trčanja

20mvs (ispitanik sam starta iz visokog stava i što brže pretrčava dionicu od 20 metara)

- d) agilnost trčanjem po odbojkaškom igralištu

9-3-6-3-9 (ispitanik startaju s osnovne crte i sprintaju do središnje crte igrališta dotaknu je nogom i rukom, trče do crte napada dodiruju je te zatim trče do crte

napada suprotnog polja dodiruju ju na isti način te ponovo trče do središnje crte i nakon nje trče do osnovne crte suprotnog polja, Slika 1).

Slika 1. Test 9-3-6-3-9

- e) fleksibilnost u sjedu

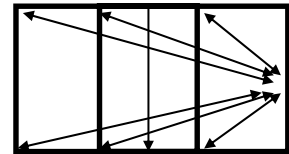
Flekp (bazični test sit and reach, Slika 2.)

Slika 2. Test Flekp

- f) specifičnu brzinsku izdržljivost

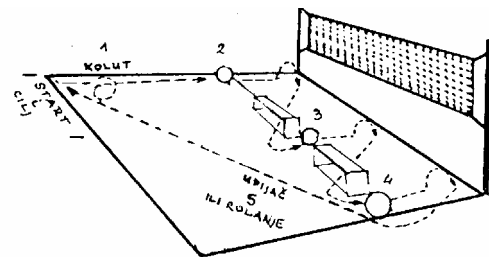
Jelka (ispitanik starta s osnovne crte i naizmjenice desno te lijevo trči do čunjeva koji su postavljeni na 6, 12 i 18 metara udaljenosti na bočnim crtama tako da nakon rušenja jednog od čunjeva uvijek trči na startno mjesto na osnovnoj crti. Test završava kada sruši posljednji čunj na lijevoj strani igrališta i protrči preko osnovne crte sa koje je i startao, Slika 3.)

Slika 3. Test Jelka

- g) specifičnu okretnost na odbojkaškom poligonu

Polodb (ispitanik starta iza lijeve strane osnovne crte, izvodi kolut naprijed te na spoju bočne i crte napada uzima medicinku od 1 kg, izvodi zalet za smeč i prebacuje ju suručno preko mreže, trči i provlači se kroz švedski okvir postavljen na sredini crte napada.

Slika 4. Test Polodb

Medicinku koja je postavljena uz okvir uzima i ponavlja imitaciju zaleta za smeč i suručno prebacuje medicinku preko mreže, nastavlja i isti zadatak ponavlja uz desnu bočnu crtu. Nakon prebacivanja treće medicinke okreće se i trči dijagonalno na mjesto s kojeg je startao test te u sredini odbojkaškog polja izvodi upijač, Slika 4.)

h) repetitivnu snagu trupa

Trb60 (ispitanik treba napraviti što više pretklona u 60 sekundi. Broje se pokušaji kada je s oba lakta u pretklonu dotaknuo koljena te zatim se opružio i s oba lakta dotaknuo strunjaču, Slika 5.)

Slika 5. Test Trb60

2.3. Metode obrade rezultata

Motorički zadaci izvođeni su kroz tri ponavljanja od kojih je srednja vrijednost korištena u daljnjoj obradi podataka. Funkcionalna mjerenja brzinske izdržljivosti i repetitivne snage mjerena su jednom i to na kraju svih zadataka. U redosljedu testova poštivana je procedura izvođenja za sve ispitanike jednako. Također treba napomenuti da su se sva mjerenja i testiranja morala izvesti u okviru jednog jutarnjeg treninga. To je i osnovni razlog odabrane baterije funkcionalno-motoričkih testova.

U programskom sustavu *Statistika* izračunata je osnovna deskriptivna statistika. Uz rezultate deskriptivne statistike, statistička značajnost razlika aritmetičkih sredina dviju skupina (Starteri i Rezerve) utvrđena je t-testom za nezavisne uzorke.

Postavljena je hipoteza:

H_0 : $X_1 = X_2$ razlike između Startera i Rezervi nisu statistički značajne uz pogrešku 0,05.

3. REZULTATI I DISKUSIJA

U Tablici 1. izračunate su vrijednosti aritmetičkih sredina dviju mjerenih skupina ispitanika i vrijednosti t-testa, značajnosti (p) i standardne devijacije. Iz rezultata prikazanih u Tablici može se uočiti da je prosječna visina startera (194,67) nešto malo niža od prosječne visine rezervi (195,04), što govori o podjednakosti igrača početne postavbe i rezervi u odnosu na ovu antropometrijsku karakteristiku.

U svrhu provjere normaliteta distribucije proveden je K-S test, a čija je vrijednost za broj $n = 24$ i statističku značajnost od 0,05 iznosila 0,269. To znači da testirane varijable trebaju imati izračunate vrijednosti K-S testom niže od kritične vrijednosti (0,269). Kolmogorov-Smirnov test normaliteta distribucije pokazao je da rezultati jedne varijable odstupaju od normaliteta distribucije. To je varijabla: eksplozivne snage (Marelić, N., V. Janković 1999., Marelić, N., Rešetar, T., Zadražnik, M. i Đurković, T. 2005.) *Ergo-jump1* (K-S $d= 0,28$). Nakon što se provjerio normalitet distribucije varijabli izračunat je t- testom razlika aritmetičkih sredina dviju skupina.

Vrijednosti t-testa u Tablici 1. pokazuju da su tri varijable statistički značajne na razini od 0,05. Redosljedom iz Tablice; prva varijabla 9-3-6-3-9 mjera je specifične brzine na odbojkaškom igralištu u kojoj igrači trebaju pokazati, brzinu, agilnost,

koordinaciju, okretnost. Konstrukcija ovog testa usko je povezana s igrom u obrani polja. Skupina igrača rezervi imaju bolje statistički značajne vrijednosti u odnosu na skupinu igrača prve postave, što znači da ulaskom rezervi u igru okretnost i agilnost igrača može (naravno uz optimalnu tehniku) podignuti kvalitetu igre u obrani polja. Sljedeća statistički značajna varijabla, koja razlikuje dvije mjerene skupine odbojkaša, je Ergo-jumpj2. Može se iz Tablice uočiti da bolje rezultate odraza ostvaruje skupina igrača startera. Važno je napomenuti da ovaj test gotovu u potpunosti slični na odraz igrača iz mjesta u blok. Ne treba posebno isticati važnost visine odraza u bloku na utakmici. U svakom slučaju treneri trebaju biti oprezni pri izmjenama na mreži, jer bi to moglo rezultirati u jednom trenutku nižim dohvatom rezervnih igrača u bloku (*igrači na poziciji libera nisu testirani*), odnosno obzirom da među rezervama uvijek postoje iste igračke uloge kao i među starterima, igrači skupine *Rezerve* u budućnosti ako prijeđu u skupinu *Starteri* će imati i slabije mjere visine dohvata u bloku (Ergo-jumpj2) i slabije vrijednosti agilnosti (9-3-6-3-9) i slabije izvođenje snažnog pravolinijskog smeča (Bml3) zbog slabijih rezultata bacanja medicine u kojem su posebno uključeni mišići ruku i ramenog pojasa (Marelić, N., Đurković, T. i Rešetar, T. 2007.). S obzirom da su svi navedeni testovi usko povezani s motoričkom sposobnošću eksplozivne snage koja je genetski vrlo visoko determinirana to treba uzeti u obzir i kod izmjena, ali i u budućoj selekciji reprezentativaca (Marelić, N., Janković, V., Viskić-Štalec, N. i B.R. Matković 1999., Marelić, N., Rešetar, T. i Janković, V. 2004.).

Tablica 1. Rezultati *t*-testa motoričkih i antropometrijskih mjerenja i razlike dviju skupina odbojkaša startera i rezervi

Varijable	AS Starteri	AS Rezerve	<i>t</i> -test	df	p	Std. Dev.	Std. Dev.	K-S test <i>Krit d=0,26</i>
Visina	194,67	195,04	-0,181	22	0,85	5,72	4,38	0,22
Masa	87,55	88,72	-0,546	22	0,59	4,45	5,67	0,12
Mast	11,13	12,83	-1,651	22	0,11	2,54	2,45	0,13
Ergo-jump1	40,68	37,02	1,792	22	0,08	6,82	2,97	0,28
Ergo-jumpj2	43,86	39,14	2,027	22	0,05	7,69	3,52	0,25
Ergo-jump3	40,58	37,50	1,614	22	0,12	6,41	2,69	0,24
Trb60	65,90	63,85	0,641	22	0,52	7,12	8,06	0,19
Polodb	18,74	18,96	-0,589	22	0,56	1,16	0,69	0,15
9-3-6-3-9	7,43	7,66	-2,544	22	0,01	0,27	0,15	0,15
Flekp	5,94	8,20	-0,677	22	0,50	6,92	8,74	0,12
Bml3	9,62	8,90	2,224	22	0,03	0,77	0,78	0,19
20mvs	3,15	3,21	-0,813	20	0,42	0,16	0,15	0,17
Jelka	23,59	22,31	0,619	20	0,54	0,81	6,13	0,12

4. ZAKLJUČAK

Iz Tablici 1. može se uočiti da rezultati tri varijable koja su usko povezana s motoričkom sposobnosti eksplozivne snage statistički značajno razlikuju skupinu *Startera* od skupine igrača *Rezervi*. To su testovi (9-3-6-3-9) - *agilnost trčanjem po odbojkaškom igralištu*, (*Ergo-jumpj2*) - *ili skok s pripremom (counter movement jump)* i (*Bml3*) - *bacanje medicine od 3 kg iz ležećeg položaja*.

S obzirom da su vrijednosti ta tri statistički značajna testa povezani s eksplozivnom snagom tipa odraza i bacanja te agilnošću (visoke genetske determinante) može se s oprezom zaključiti da neki igrači skupine *Rezerve* ne mogu u potpunosti kvalitetno u igri zamijeniti pojedine igrače iz skupine *Starteri*.

5. LITERATURA

1. Janković, V., B. R. Matković, N. Marelić (1997.). *Analiza testova za dijagnostiku motoričke pripremljenosti vrhunskih odbojkaša*. U: Zbornik radova međunarodnog savjetovanja, 6. Zagrebački sajam športa - Dijagnostika treniranosti sportaša, str. 126 - 129. Zagreb.
2. Marelić, N., V. Janković (1999.). "Ergo-jump" u odbojci. U: Zbornik radova znanstveno-stručnog savjetovanja - Trener i suvremena dijagnostika. Zagrebački sajam športa, str. 107-110. Zagreb.
3. Marelić, N., Janković, V., Viskiće-Štalec, N. i B.R. Matković (1999.). Razlike u fazama igre između setova i plasmana u juniorskoj odbojci. *Hrvatski športskomedicinski vjesnik*, 14 (1): 3-10.
4. Marelić, N., Rešetar, T. & Janković, V. (2004). Discriminant analysis of the sets won and the sets lost by one team in A1 Italian volleyball league – a case study. *Kinesiology*, 36 (1) 75-82.
5. Marelić, N., Rešetar, T., Zdražnik, M. & Đurković, T. (2005). Modelling of situation parameters in top level volleyball. In: Proceedings Book of 4th International Scientific Conference of Kinesiology, Opatija, "Science and Profession - Challenge for the Future" (pp.459-462). Zagreb: Faculty of Kinesiology University of Zagreb.
6. Marelić, N., Đurković, T. & Rešetar, T. (2007.). Razlike rezultata motoričko-funkcionalnih testova odbojkaša mjerenih u dvije vremenske točke. U: Zbornik radova 16. ljetne škole kineziologije Republike Hrvatske, Poreč, "Antropološke, metodičke, metodološke i stručne pretpostavke rada u područjima edukacije, sporta, sportske rekreacije i kineziterapije" (pp. 141-148). Zagreb: Hrvatski kineziološki savez.